УДК 27–247–243.22

В. Г. ШАДУРСЬКИЙ

ЄВАНГЕЛЬСЬКІ ОПОВІДІ ПРО ІСУСА ХРИСТА: ІНТРИГУЮЧІ ФРАГМЕНТИ

Аналізуються фрагменти євангельських текстів, виявляються особливості спілкування Ісуса зі своїми учнями й іншими співбесідниками.

Ключові слова: *віра, любов, спасіння, Син Божий, дух, чудо, рай, пекло, сатана.*

Анализируются фрагменты евангельских текстов, определяются особенности общения Иисуса со своими учениками и другими собеседниками.

Ключевые слова: *вера, любовь, спасение, Сын Божий, дух, чудо, рай, ад, сатана.*

The fragments of the Gospel texts are analyzed, the features of Jesus's dialogues with his disciples and other interlocutors are revealed.

Key words: *faith, love, salvation, Son of God, spirit, miracle, paradise, hell, Satan.*

Здавна Євангеліє, як важлива складова Біблії, викликає глибокі почуття і роздуми багатьох мільйонів людей: віруючих і невіруючих, богословів і філософів, учених і письменників.

У центрі євангельської оповіді — життя і вчення Ісуса Христа, а також ті події, які відбувалися навколо нього. Водночас у євангельських текстах відображені й бажання, надії та мрії багатьох поколінь, тому безліч людей намагалися знайти в Євангелії способи вирішення складних моральних проблем, виявити дійсний сенс людського життя, пізнати вищі духовні цінності.

Безумовно, євангельські тексти мають для християн непохитний авторитет і осмислюються ними як вище знання, єдина можлива основа дійсної моралі. Звідси стає зрозумілим, чому більшість віруючих, читаючи євангельську оповідь про життя і вчення Ісуса, не помічають не тільки неузгодженості й суперечливості окремих фрагментів тексту, але і наявних у ньому відверто абсурдних моментів.

Проте, починаючи з 50-х рр. XX ст., на думку представників сучасного християнського богослов'я, відбулись певні зміни: «Дедалі більше став відчуватися розрив між історичним Ісусом і Ісусом віри — котрий поступово настільки поглибився, що обидва поняття виявилися протиставленими одне одному. Однак що може надати віра в Ісуса Христа, в Ісуса-Сина Бога Живого, якщо Ісус — людина був зовсім не таким, яким описує Його Євангеліє і яким Він проголошується церквою, котра на Євангеліях і основана? » [7, с. 5].

Дослідженню й критичному осмисленню Євангелія відводиться важливе місце і в науковій релігієзнавчій літературі. Значний внесок у дослідження цієї частини Святого письма християн здійснили

і сучасні вчені: І. А. Кривельов, О. О. Осипов, Я. А. Ленцман, П. Ф. Дарманський, Зенон Косідовський та ін.

Однак у численних наукових працях, присвячених дослідженню різних аспектів євангельської оповіді про життя і проповідь Ісуса, ще не приділялося достатньої уваги висвітленню інтригуючих моментів у спілкуванні Ісуса зі своїми учнями й іншими співбесідниками, а також особливостям його впливу на свідомість слухачів.

Мета статті — частково поповнити означені вище прогалини в осмисленні євангельської оповіді про Ісуса Христа.

Здавна для багатьох читачів канонічних євангельських текстів дивним є те, що в них надто мало розповідається про народження Ісуса і майже нічого не повідомляється про його дитинство, за винятком історії, яку повідав євангеліст Лука. «Коли Ісусу було дванадцять років, — розповідає Лука, — він ходив зі своїми батьками на свято Пасхи в Єрусалим і залишився там».

Батьки, повертаючись додому, не помітили його відсутності (чого, на нашу думку, насправді не могло б статися), а коли довідалися, що він не йде з ними , повернулися в Єрусалим і знайшли його лише через три дні в храмі [Лк 2:41–45]. «І сталося, що третього дня відшукали у храмі Його, як сидів серед учителів, і вислухував їх, і запитував їх. Усі ж, хто слухав Його, дивувалися розумові та Його відповідям» [Лк 2:46–47]. Коли мати помітила Ісуса, то звернулася до нього: «Дитино, чому так Ти зробив нам? Ось Твій батько та я із журбою шукали Тебе... А Він їм відказав: «Чого ж ви шукали Мене? Хіба ви не знали, що повинно Мені бути в тому, що належить Моєму Отцеві?». Та не зрозуміли того слова, що Він їм говорив» [Лк 2:48–50].

Очевидно, нічого дивного немає в тому, що батьки Ісуса, прості люди, не відаючи про земну місію свого сина і три дні шукаючи його, не змогли зрозуміти його відповіді на їх запитання. Дивує інше: як не по рокам розумний, багато знаючий Ісус, не зміг зрозуміти своїх батьків і запитував їх про те, чого вони в той час ще не могли знати.

Початок же дорослого життя Ісуса євангельська оповідь звичайно пов'язує з його спокусою дияволом. Розповідають про спокусу Ісуса дияволом три євангелісти (які не були при цьому присутні), але найдетальніше повідав про це Матвій. Після хрещення в річці Йордан, «... Ісус був поведений Духом у пустиню, щоб диявол його спокушав» [Мт. 4:1].

Як відомо, розповіді про цю спокусу Ісуса дияволом немає в Євангелії від Івана, який, радше за все, вважав її абсурдною. Саму можливість такої спокуси Ісуса дияволом можуть сприймати багато уважних читачів євангельських текстів не тільки дивною, але і відверто абсурдною, адже відповідно до одного із загальнохристиянських, або апостольських, Символів віри, більшість християн визнає триєдність Бога, який водночас існує в трьох особах (іпостасях): Бога-Отця,

Бога-Сина і Бога-Духа Святого. У такому разі дивною є та обставина, що на спокусу до диявола Ісуса приводить Бог-Дух, від якого він же був народжений. Безумовно, це є абсурд: одна іпостась Бога веде іншу іпостась на спокусу до диявола. Алогічною також здається можливість диявола спокусити Бога-Сина. Можливо, саме тому євангеліст Іван і не розповідає про спокусу Ісуса дияволом.

Не позбавляє також абсурдності ідею спокуси Ісуса й притаманне більшості християн уявлення про те, що Ісус має дві природи: божественну і людську. У такому разі здається цілком зрозумілим, що спокуса могла спрямовуватися на людську природу Ісуса. Однак і це пояснення містить елемент абсурдності: в істоти, яка має божественну і людську сутності, остання ніколи не зможе переважити божественну, витіснити її; людське неспроможне пересилити божественного.

Як відомо, не всі християнські конфесії визнають положення традиційного християнства про нероздільну, єдиносущу трійцю. Так, у віровченні одного з напрямів пізнього протестантизму Свідків Єгови Ісус Христос не визнається Богом і Богом-людиною, а лише духовним сином Єгови, що, на перший погляд, уможливлює його спокушання. Однак і в такому разі сатана не зміг би спокусити Ісуса тому, що, як стверджують усі євангелісти, йому заздалегідь був відомий перебіг подальших подій. Очевидно, що три євангелісти долучив до своєї оповіді про життя Ісуса ідею спокуси, запозичену ними зі старозавітної історії спокуси сатаною Йова. При цьому слід нагадати, що Йова нечистий спокушав з дозволу Бога.

Уважного читача нерідко може не тільки здивувати, але і шокувати оповідь трьох євангелістів (які при цьому не були присутні) про спокусу Ісуса, його поведінку й особливості спілкування із сатаною. Так, євангеліст Матвій, розповідаючи про спокусу Ісуса, пише: «І ось підступив до Нього спокусник і сказав: «Коли Ти Син Божий, скажи, щоб каміння це стало хлібами!» А Він відповів і промовив: «Написано: Не хлібом самим буде жити людина, але кожним словом, що походить із уст Божих» [Мт 4: 3–4].

Після сорокаденного посту, повідомляють євангелісти, Ісуса тричі спокушав диявол: спокусник просив його перетворити каміння на хліби, потім кинутися додолу з наріжника Єрусалимського храму і, нарешті, обіцяв віддати йому в нагороду за уклін дияволу «всі царства на світі та їхню славу» [І, Мв. 4, 8]. Можливо, основний моральний зміст останнього епізоду слід розуміти так: «влада і багатство в цьому світі належать сатані; син божий відмовився від них за власним бажанням, щоб виконати покладену на нього місію» [4, с. 93].

Уважно читаючи розповіді євангелістів про спокусу Ісуса, можна помітити, якою суперечливою і дивною є поведінка Ісуса під час цієї спокуси. З одного боку, він рішуче відхиляє всі пропозиції сатани, а з іншого — сам підкоряється дияволу, мовчки і пасивно йде за ним.

Цю німу покірність Христа відзначають у своїй розповіді євангелісти Матвій і Лука. Так, Матвій повідомляє: «Тоді забирає диявол Його й святе місто, і ставить Його на наріжника храму» [І, Мв, 4,5], «знов диявол бере Його на височенну гору…» [І, Мв. 4, 8].

Інакше кажучи, Ісус мовчки супроводжує сатану і не намагається йому протидіяти, що, звичайно, свідчить про певну залежність Ісуса від диявола. Крім того, в євангельських текстах є фрагменти, які свідчать і про явну поступку Ісуса злим духам — демонам. У цьому можна переконатися, наприклад, читаючи оповідь євангелістів про вигнання з одержимого нечистим духом легіону демонів, «… дуже просив, щоб їх не висилав із тієї землі. Пасся ж там на горі гурт великий свиней. І просилися демони, кажучи: «Пошли нас у свиней, щоб у них ми ввійшли». І дозволив Він їм. І повиходили духи нечисті, і в свиней увійшли. І гурт кинувся з кручі до моря, — а було зо дві тисячі їх — і вони потопилися в морі…» [І, Мр. 5,10–13].

Отже, Христос, виконуючи бажання демонів, вселяє їх у гурт свиней, чим фактично знищує велику кількість цих тварин; зцілення біснуватого супроводжується водночас заподіянням значних збитків іншим людям: власникам свиней і пастухам.

Нерідко віруючі безпорадно намагаються виправдати ці збитки тією обставиною, що свиней вважають нечистими тваринами, тому Христос сприяв їх знищенню і таким чином карав господарів за їх розведення.

Незважаючи на такі пояснення, факт знищення свиней і завданих цим збитків людям усе ж таки існує. Окрім того, слід зазначити, що таку велику кількість свиней вирощували в тій місцевості, радше за все, для рим¬ських легіонерів.

Зазначено, що жителі тієї місцевості, довідавшись про загибель свиней і побоюючись можливих нових втрат, « … стали благати Його, щоб пішов Собі з їхнього краю» [1, Мр. 5, 17].

Дивним також є знищення Ісусом фігового дерева, коли він, не знайшовши на ньому плодів (шукати їх у квітні безглуздо — вони достигають улітку), проклинає його словами: ««Нехай плоду із тебе не буде ніколи повіки». І фігове дерево зараз усохло» [1, Мв. 21, 19].

Безумовно, гуманніше було б зробити так, щоб на фіговому дереві з'явилися плоди. Але Христос, мабуть, цим знищенням хотів налякати своїх учнів.

Як відомо, християни щиро вірять, що Ісус Христос прийшов спасти всіх людей від гріхів, повернути людей до Бога. Однак таке розуміння суті месії не узгоджується зі словами євангеліста Матвія про те, що початково Ісус прийшов тільки до євреїв. Про це, згідно зі свідченням Матвія, говорить сам Христос, заповідаючи своїм учням: «На путь до поган не ходіть, і до самарянського міста не входьте, але йдіть радніш до овечок загинулих дому Ізраїлевого» [1, Мв. 10, 6].

Ще категоричніше і визначеніше Ісус говорить про суть своєї місії, відповідаючи на благання жінки-хананеянки зцілити її дочку: «Я, — відповів Христос, — посланий тільки до овечок загинулих дому Ізраїлевого» [І, Мв. 15, 24]. А Вона, підійшовши, вклонилася йому і попросила: «Господи, допоможи мені». А він відповів: «Не годиться взяти хліб у дітей і кинути щенятам» [1, Мв. 15, 25–26].

Подібну, але менш категоричну відповідь Ісуса жінці наводить і євангеліст Марко: «Дай, щоб перше наїлися діти, — не годиться бо хліб забирати в дітей і кинути щенятам» [1, Мр. 7, 27].

Отже, спочатку Христос надає особливого статусу єврейському народові. Тому деякі «сучасні ідеологи іудаїзму вимагають відокремлення «єврейського Христа» від християнства. К. Бруннер зазначає: «Наш Христос має з Христом офіційного християнства так мало спільного, як сузір'я Великої Ведмедиці з твариною того ж найменування. Звідси — вимога: віддайте нам нашого Ісуса» [3, с. 39].

Наведені вище висловлення «про овечок загинулих дому Ізраїлевого» свідчать про те, що первісне християнство зароджувалось як один із напрямів іудаїзму, який претендував на єдино правильне розуміння суті месії, котрий був не царем, а боголюдиною Ісусом Христосом. Цим здебільшого і пояснюється непримирима боротьба євангельського Ісуса з фарисеями, садукеями та книжниками. І тільки після розп'яття й воскресіння Христос остаточно пориває з іудаїзмом, заповідаючи своїм учням: «Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів» [1, Мв. 28, 19–20; див. також Мр. 16, 15].

Здавна багатьох читачів євангельських текстів шокують слова Ісуса про суть його місії: «Не думайте, — говорить Христос, — що Я прийшов, щоб мир на землю принести, — Я не мир принести прийшов, а меча. Я ж прийшов порізнити чоловіка з батьком його, дочку з її матір'ю і невістку зі свекрухою її». І: «вороги чоловікові — домашні його». «Хто більш, як Мене, любить батька чи матір, той Мене недостойний. І хто більш, як Мене, любить сина чи дочку, той Мене недостойний [1, Мв. 10,34–37; див. також Лк. 12,51].

Ще категоричнішим є висловлювання Ісуса про безмежну відданість йому і ненависть до ближнього, яке наводить євангеліст Лука. Зокрема, він зазначає, що Ісус, звертаючись до великого натовпу людей, сказав: «Коли хто приходить до Мене і не зненавидить свого батька та матері, і дружини й дітей, і братів і сестер, а до того й своєї душі — той не може бути учнем Моїм» [1, Лк. 14, 26].

Аналогічну вимогу залишити все заради Ісуса містить і його відповідь учневі, який просив Христа перш ніж піти за ним, дозволити поховати свого батька. А Ісус йому відповідає: «Іди за Мною, і зостав мертвим ховати мерців своїх»[1, Мв. 8, 22;у Лк .9, 60].

Наведені вище слова Ісуса про його місію на землі свідчать, що він прийшов не об'єднати і зблизити людей, а, навпаки, розділити

й роз'єднати їх не тільки за ознакою наявності чи відсутності в них віри, але й за ступенем любові й відданості Христу.

Уважного читача нерідко шокує й описана в євангельських текстах ситуація, коли Ісус, перш ніж зцілити сновиду, відкрито демонструє оточуючим його слухачам свою роздратованість і нетерпеливість, показуючи тим, що люди йому набридли: «О роде невірний й розбещений, доки Я буду з вами? Доки вас Я терпітиму?» [1, Мв. 17, 17; у Мк. 9, 19; Лк. 9, 41].

Ще про один із таких епізодів розповідає євангеліст Іван. Зокрема, він повідомляє, що під час таємної вечері Ісус «… вмочивши куска, подав синові Симона, Юді Іскаріотському… Затим же куском тоді в нього ввійшов сатана» [1, Ів. 13, 26-27]. У цьому фрагменті викликає великий подив те, що Ісус не тільки мовчки споглядає, як в Іуду вселяється сатана, але й своїми словами навіть спонуває його до зради, коли той затримується в нерішучості: «Що ти робиш — роби швидше…» [1, Ів. 13, 27].

Зрозуміло, що подібні висловлювання Христа явно суперечать поширеному серед християн уявленню «про моральну чистоту та благородство Ісуса, виявлених у кожному його слові, кожному вчинку» [6, с. 30].

У релігійній та науковій літературі вже багато написано про зраду Іуди і про ніч у Гефсиманському саду. Проте ці відомі події євангельського оповідання, як і раніше, привертають увагу багатьох дослідників, дають привід для нових роздумів.

Як відомо, всі євангелісти стверджують, що Ісус заздалегідь добре знав перебіг подальших подій. Цю обізнаність Ісуса неодноразово відзначає і євангеліст Матвій. Зокрема, він повідомляє, що Христос у переддень Пасхи, знаючи про свою долю, говорив учням, що його буде віддано на розп'яття [1, Мв. 26, 2].

За два дні до Великодня, розповідає Матвій, первосвященики, книжники і старійшини, зібравшись нараду, вирішили підступно захопити Ісуса і вбити його. Відкритого арешту вони боялися через його популярність серед народу; тому дуже зраділи, коли Іуда погодився допомогти здійснити їх задум. Складно не помітити, як під час цієї змови дивно поводить себе зрадник Іуда: його, зокрема, не приваблює, не цікавить винагорода за зраду. Про це свідчать і звернення Іуди до первосвящеників, і подальший розвиток подій. Пропонуючи свої послуги, він запитує: ««Що хочете дати мені, — і я Його вам видам?» І вони йому виплатили тридцять срібників» [1, Мв. 26, 15]. Чому саме тридцять? Чи потрібні йому були ці гроші взагалі? Відповіді на ці та на багато інших запитань стають зрозумілими лише за умови уважного читання подальшого євангельського тексту.

Згідно з повідомленням євангелістів, Ісус, знаючи про зраду, сказав своїм учням під час таємної вечері: «По правді кажу вам, що один із вас видасть Мене … » [1, Мв. 26,21; у Мр. 14, 18; Лк. 22, 21].

Після таємної вечері Ісус та його учні пішли з Єрусалима до Гефсиманії, щоб він підготувався до майбутніх страждань і смерті. У дорозі Ісус сказав своїм учням: ««Усі ви через Мене спокуситеся ночі цієї. Бо написано: «Уражу пастиря, — і розпорошаться вівці отари»» [1, Мв. 26, 31].

Але Петро, заперечуючи йому, сказав, що ніколи не спокуситься, якщо навіть спокусяться всі. Ісус же пророк йому «По правді кажу тобі, ночі цієї, перше ніж заспіває півень, — відречешся ти тричі від Мене» [1, Мв. 26, 34]. Проте Петро продовжував стверджувати, що не відречеться від Ісуса, хоч би йому належало вмерти разом з ним. Подібне говорили й інші учні.

Очевидно, що в цьому фрагменті євангельського тексту можна спостерігати зіткнення відомого лише Ісусу передвизначення подій з уявною свободою вибору своїх учинків його учнями. Подальший розвиток подій багато в чому зберігає мотиви цієї колізії.

Ісус, залишивши більшість своїх учнів у Гефсиманському саду, взяв із собою Петра, Івана та Якова, почав тужити й сумувати. Потім попросив цих учнів бути й пильнувати з ним, а сам, відійшовши далі, впав долілиць і молився, благаючи: «Отче мій, коли можна, нехай обмине ця чаша Мене… Та проте, — не як Я хочу, а як Ти…»[1, Мв. 26, 39].

Цікаво, що цього епізоду молитви Ісуса немає в розповіді четвертого євангеліста. Можливо, він уважав, що «Христу логосу непристойно боятися страждань; він вище цього» [3, с. 154].

У цій молитві Ісуса виявляється, очевидно, недозволена для нього слабкість. Якщо навіть визнати, що в ньому говорить людська сутність, то і в такому разі є дивним його намагання втекти від своєї долі. Адже йому, напевно, відомий подальший перебіг подій і він знає, що розп'ятим мучитиметься недовго (декілька годин) і незабаром воскресне з мертвих. Незважаючи на це, Ісус боїться і тричі просить, щоб його минула «ця чаша».

Як відомо, всупереч цьому, багато звичайних смертних людей, виявляючи дійсні чудеса героїзму, віддавали своє життя для порятунку інших, сміливо й рішуче обирали собі страждання і смерть. Тим більше, багато з них не визнавало можливості воскресіння з мертвих, не вірило в безсмертя душі.

Коли Ісус повернувся після молитви до учнів, вони спали, і він промовив до Петра: «Отак, — не могли ви й однієї години попильнувати зо мною?… Пильнуйте й моліться, щоб не впасти на спробу, — бадьорий бо дух, але немічне тіло» [1, Мв. 26, 40–41]. Звичайно, постає запитання: чи не впадає в спокусу сам Ісус, коли просить, щоб

минула його «ця чаша»? І чи не тілесне в нього самого бере гору над духом під час молитви «про чашу»?

Помоливши удруге, Ісус приходить і бачить, що учні знову сплять, — як повідомляє Матвій, — «бо зважніли їм очі були» [1, Мв, 26, 43]. Отяжілілі очі, цілком імовірно, свідчать про вплив якоїсь вищої сили. Іншими словами, вони заснули не по своїй волі, а внаслідок дії передвизначення: вони повинні були заснути.

Ісус, сказавши втретє під час молитви ті самі слова, прийшов до учнів і промовив: «Ви ще далі спите і почиваєте? Ось година наблизилась, — і до рук грішникам виданий буде Син Людський… Уставайте, і ходім, — ось наблизився Мій зрадник» [1, Мв. 26, 45–46]. У цей час прийшов Іуда і привів із собою озброєний народ від первосвящеників. Він, наблизившись до Ісуса, сказав: «Радій, Учителю». І поцілував Його» [1, Мв. 26, 49]. Тоді Ісуса затримали. Але один із його учнів (євангеліст Іван стверджує, що це був Петро) вихопив свого меча й ударив раба первосвященика, відтявши йому вухо.

Отже, щонайменше один учень був готовий захищати Ісуса зі зброєю, проте останній заборонив йому це, промовивши: «Сховай свого меча в його місце, бо всі, хто візьме меча, — від меча і загинуть» [1, Мв. 26, 52]. Це висловлювання Ісуса з часом стало афоризмом і сприймається, як пересторога для всіх, хто має намір застосувати зброю. Водночас важливо зазначити, що зброю використовують не тільки для нападу, але і для захисту; тому, радше за все, ці слова Ісуса слід розуміти, як заборону братися за меч першим (нападати).

Однак, на нашу думку, відповідь на запитання, чому Ісус забороняє учневі застосовувати зброю, має інше, глибоше пояснення. Про це переконливо свідчать такі слова Ісуса, спрямовані до учня зі зброєю: «Чи ти думаєш, що не можу тепер упросити Свого Отця, — і Він дасть Мені зараз більше дванадцяти легіонів Янголів? Але як має збутися Писання, що так статися мусить?» [1, Мв. 26, 53–54]. Іншими словами Ісус, коли б тільки захотів, зміг би припинити це беззаконня, звільнити себе. Але він не робить цього, щоб не перешкоджати передвизначенню подальших подій, щоб здійснилось все, пророковане писаннями.

Таким чином, очевидно, що всі євангельські персонажі, проявляючи особисту ініціативу, вільний вибір, перешкоджають запрограмованому передвизначенню, втіленню готового сюжету розвитку подій. Тому невипадково Ісус пояснює своїм учням: «… бо Я вам об'явив усе те, що почув від Мого Отця. Не ви мене вибрали, але Я вибрав вас, і все настановив, щоб ішли ви й приносили плід і щоб плід ваш зостався» [1, Ів. 15, 16–16].

Традиційно багато віруючих уважають, що в зраді Ісуса важливу роль відіграв поцілунок Іуди. Один детальний аналіз опису цієї сцени зради й арешту Ісуса надає можливості відзначити непотрібність його поцілунку Іуди. Про це переконливо свідчать слова Ісуса, звернені до

озброєного народу: «Немов на розбійника вийшли з мечами та киями, щоб узяти Мене. Я щоденно в храмі сидів та навчав, і Мене не взяли ви» [1, Мв. 26, 55]. Отже, Ісуса знали всі в обличчя, і поцілунок Іуди був зайвим. Мабуть, тому євангеліст Іван нічого не повідомляє про це; він також міг уважати, «що поцілунок Іуди — прощальний» [5, с. 41].

Детальний аналіз епізоду зради і пов'язаних з нею подій надає підстави стверджувати, що Іуда був необхідною ланкою у фатальному розвитку подій: без нього не було Голгофи, розп'яття, спокутування гріхів, смерті й воскресіння Ісуса. Водночас розуміння цих обставин викликає певні запитання: заради чого зраджував Іуда? Що він з цього мав? Чому йому дали за зраду саме тридцять срібняків? Чи потрібні вони були йому взагалі? Виявляється, відповіді на всі ці та багато інших запитань слід убачати в прояві передвизначення. Підтвердженням цього може бути фрагмент тексту, в якому євангеліст Матвій, описуючи каяття і смерть Іуди, повідомляє: «Тоді справдилось те, що сказав був пророк Єремія, промовляючи: «І взяли вони тридцять срібняків, заплату Оціненного, що Його оцінили сини Ізраїлеві, і далі за поле гончарське, як Господь наказав був мені»» [1, Мв. 7, 9–10]. Отже, поведінка Іуди, священиків (кількість срібняків, нащо вони були витрачені) була теж передбачена. Вони діяли відповідно до пророцтв.

Проявом передвизначення пояснюється і відречення Петра після арешту Ісуса: Петро забуває свою обіцянку Ісусу і тричі відрікається від нього. Безумовно, Петро, як і будьяка інша людина здорового глузду, не зміг би забути свої щирі обіцянки не відрікатися, якщо тільки не позбавити його пам'яті. Певна річ, у ситуації арешту можна злякатися і не виконати свої обіцянки, але аж ніяк не забути про нього.

Отже, якась вища сила, діючи відповідно до пророцтва Ісуса, позбавляє тимчасово пам'яті Петра, і він здійснює несвідомі вчинки (не обирає самостійно), доки не заспіває півень. Тільки тоді до нього повертається пам'ять, і він починає гірко плакати, пригадавши слова Ісуса

На основі фрагментів євангельського тексту можна дійти таких висновків:

- ініціатива спокуси Ісуса дияволом могла належати Святому Духу; сама ідея спокуси дияволом Бога або боголюдини є абсурдною;
- в окремих епізодах Ісус Христос виявляє слабкість, яка не може бути притаманна сину Божому;
- первісно (згідно з Матвеєм, частково і Марком) Ісус посланий тільки до «овечок загинулих дому Ізраїлевого», але, не переконавши їх, уже після воскресіння посилає своїх учнів навчати всі народи;

- у спілкуванні зі своїми співбесідниками Ісус нерідко висловлював з одного і того самого питання перед різною аудиторією слухачів діаметрально протилежні судження;
- у плині євангельських подій проявляються жорстке передвизначення, запрограмованність; у основних євангельських персонажів відсутня свобода вибору лінії своєї поведінки.

Список літератури

1. Біблія або Книги Святого письма Старого й Нового Заповіту. — Б.м.: Укр. біблійне т-во, 1995. — 296 с.
2. Гальбиати Є., Пьяцца А. Трудные страницы Библии: Ветхий Завет / Є. Гальбиати, А. Пьяцца. — М., Милан: Христиан. Россия, 1995. — 315 с.
3. Крывелев И. Христос: «миф или действительность»? /АН СССР. ' М.: Обществ .науки и современность, 1987. — 144 с.
4. Ленцман Я. А. Сравнивая евангелия / Я. А. Ленцман. — М.: Политиздат, 1967. — 190 с.
5. Логинова Р. Чи зраджував Іуда? //Людина і світ. — 1994. — №5–6. — С. 37–42
6. Маклауэлл Джон. Не просто плотник: Толкование Нового Завета: Пер. Англ. / Дж. Маклауэлл. — М.: Совмест. сов.- амер. предприятие «Совaминко», 1990. — 127 с.
7. Ратцингер Й. (Папа Бенедикт XVI) Иисус из Назарета / Пер. с нем. М. Кореневой / Й. Ратцингер. — СПб.: Издательский Дом «Азбука-Классика», 2009. — 416 с.

Надійшла до редколегії 11.02.2014 р.